

Eduskunnan talousvaliokunta

Asia: HE 207/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden uudelleen järjestämistä koskevaksi lainsäädännöksi

Pohjois-Pohjanmaan liitto toteaa lausuntonaan seuraavaa:

Julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden uudelleen järjestäminen kuntien vastuulle on erittäin hyvä ja kunnissa toivottu uudistus. Kunnat pystyvät uudistuksen jälkeen toteuttamaan elinvoimatehtäväänsä laajasti hyödyntäen myös maankäytön, koulutuksen ja elinkeinopolitiikan työkaluja. Kuntien menestymisen kannalta keskeisten toimijoiden eli yritysten toimintaedellytykset paranevat, kun työvoiman saatavuuteen ja osaamisen kehittämiseen pystytään vaikuttamaan paikallisilla toimilla.

Tärkeää on myös työtä hakevien tai muuta ratkaisua työmarkkinatilanteeseensa hakevien henkilöasiakkaiden palveluiden tehostuminen, kun henkilöasiakkaiden palvelutarpeisiin kunnat pystyvät vastaamaan tehokkaasti kuntien tuntiessa alueen palvelutarjonnan. Ulkomaalaisten kotoutumiseen liittyvien palveluiden säilyminen kunnilla, tehostaa myös kotoutumispalveluiden palvelutarpeisiin vastaamista.

Pohjois- ja Itä-Suomi ovat harvaan asuttuja alueita, joissa väestö, ja myös työvoiman määrä, tulee ennusteiden mukaan alenemaan ikäluokkien supistumisen ja ikääntymisen myötä. Lakiluonnoksessa esitetyn 20 000 henkilön työvoiman määrään perustuvien työllisyysalueiden muodostaminen on hyvin ongelmallista, poislukien Oulu. Käytännössä kyseessä on yhteistoiminta-alueiden muodostaminen valtio määräyksestä, mikä ei vastaa uudistuksen tavoitteita alueen kuntien näkökulmasta.

Lakiesityksessä on kylläkin tuotu esiin joitain perusteita, joilla työvoiman määrää ei pidettäisi ehdottomana muodostettaessa työllisyysalueita.

Pohjois-Pohjanmaan liitto esittää, että tarkoista työvoimaan kuuluvien henkilömäärien lukumääristä luovutaan. Tarkennetaan perusteita, joilla työllisyysalueita voidaan muodostaa niin, että Itä- ja Pohjois-Suomen alueille muodostettavien työllisyysalueiden perusteet näkyvät suoraan lakitekstissä. Kunnat kyllä osaavat luoda palvelunsa kustannustehokkaasti ja luoda yhteistyöverkostot työssäkäyntialueiden mukaan. Pitkät etäisyydet määrittävät työssäkäyntialueiden muodostumista luontaisesti.

Pohjois- ja Itä-Suomen alueen näkökulmasta esitettyjen kahden uuden valtiosuosuskriteerin ja niiden painoarvojen tarkistaminen – työikäisen väestön määrä 50 % ja 50 % työttömien määrä (laaja työttömyys) on erittäin hyvä asia.

Pohjois-Pohjanmaan liitto korostaa sitä, että valtio sitoutuu korvaamaan siirtyvien tehtävien hoitamisesta aiheutuvat kustannukset kunnille täysimääräisinä huomioiden henkilöstökulujen lisäksi myös tila-, laite- ja muut tukipalvelut, kuten palkanlaskenta- ja muu henkilöstöhallintokulut.

Esityksessä sekä siirtyvien palveluiden että kasvaneiden etuusvastuiden lisäkulut korvattaisiin kunnille valtionosuuksina. Tärkeää on, että etuuskulujen kompensatio perustuu poikkileikkaustilanteeseen, mikä mahdollistaa kunnille aktiivisen roolin toimia äkillisissä rakennemuutostilanteissa sekä kannustaisi aktiivisiin toimiin työttömyysjaksojen lyhentämiseksi.

Äkilliset rakennemuutokset alueilla edellyttävät yleensä erilaisia koulutus- ja osaamisen kehittämisen toimia. Alueen mittakaavassa isoihin rekrytointi- ja koulutustarpeisiin pitäisi pystyä vastaamaan joustavasti, jos yritys

etabloittuu alueelle ja tarvitsee osaavaa työvoimaa. Esityksessä em. tarpeisiin tarkoitetut kompensatiot tulisivat aikaisintaan vasta seuraavana vuonna.

Yhä merkittävämpiä työvoimatarpeita tulevat olemaan ammatillista osaamista lisäävät henkilöt, kokonaan uudelleen koulutettavat sekä maahanmuuttajat. Nämä edellyttävät opetuksen, opetuksen sisältöjen ketterää muuntuvuutta sekä englanninkielistä opetusta.

Lisäksi tietohallintojärjestelmien avaaminen kaikille niille, jotka ovat vaikuttamassa kunnan elinvoiman vaikutuksen lisäämiseen. Järjestelmien tulee saavutettavia sekä mahdollistavia ei rajaavia. Asiakkaiden ohjaaminen sekä verkkoon, että lähipalveluun, vaatii sekä talous-, että osaamispääomaa.

Työttömyysturvaetuuksien maksuvastuukompensaatioiden määrittämisen perusteena tulisi olla viimeisimmän käytettävissä olevan vuoden tietojen sijaan keskiarvo useammalta edelliseltä vuodelta. Lisäksi kustannusarviot ovat laskennallisia. Lopullisten kustannukset muodostuvat erilaisilla alueilla toimivien työllisyysalueiden toiminnoista ja kuntien keskenään tekemistä sopimuksista palvelutuotannoiksi työllisyysalueiden sisällä. Myös lopulliset päätökset kunnille siirtyvistä tehtävistä suhteessa valtiolle jääviin tehtäviin, vahvistetaan lainsäädännön myötä.

Valtionosuuskriteerien ja kompensatioiden toimivuutta onkin syytä arvioida jälkikäteen osana tulevia valtionosuusuudistuksia.

Pohjois-Pohjanmaan liitto toteaa, että annettu lakiesitys mahdollistaa nykyaikaisen ja tehokkaan toimintamallin vastata nopeasti muuttuviin työvoima- ja osaamistarpeisiin kunta- ja työllisyysaluelähtöisesti, kun lainsäädännössä huomioidaan uudistukselle kuntien esittämät näkökulmat ja tavoitteet.

Pauli Harju
Maakuntajohtaja

Jouni Korhonen
Projektipäällikkö